

מעשה בעל פעור

במאמר זה נבאר את פרטי המעשה בבעל פעור, בזמן ובמקום, פשר מספר בני ישראל אשר נהרגו בו ודברים רבים אחרים. כל המקומות המוזכרים במאמר זה מסומנים בקובץ [בעל פעור](#). נתן לפתוח אותו אחרי התקנת [Google Earth](#).

סיכום הדברים:

(א) מעשה בעל פעור התחיל בשבת י"ב טבת שנת 2489 למניין בהר"ד שאנו מונים. והוא נמשך עד ט"ו בטבת. בני ישראל נמנו בא' שבט ומלחמת מדיין היתה בט"ו בשבט.

(ב) ראש פעור נמצא סמוך לגבול מזרחי של ישראל בקו רוחב מרכז המחנה בערבות מואב קו רוחב 31.815633, אורך 35.807976

(ג) במעשה בעל פעור נהרגו בידי דייני ישראל 157200 בני ישראל. אלו תולדות של 21 שנתונים עליונים של יוצאי מצרים אשר נולדו בקדש ברנע והיו באותו זמן בני 37 עד בני 20 (פחות כחדשים).

(ד) בנוסף מתו במגפה בט"ו טבת 24000 בני ישראל. לפי ספרי אלו היו בני שמעון. לפי גמרא (סנהדרין דף פ"ב ע"א) אלו בני ישראל. יתכן שאלו שני שנתונים אחרונים של יוצאי מצרים אשר נולדו בין ראש השנה ל"ז בתמוז.

(ה) בנות מואב עשו שוק באורך כ- 10 מיל משיטים בגבול מזרחי של מחנה ישראל עד גבול מזרחי של הארץ ביהץ בקו רוחב של מרכז המחנה של ישראל. היו בו שתי שורות אוהלים, כל אוהל ברוחב שתי אמות ובכל אוהל ישיבה זונה צעירה ובחוף ישיבה זקנה, סה"כ כ-20000 זונות מואביות, לכל זונה תור של 8 בני ישראל. כל מעשה של פעור קרה במוצאי שבת בזמן בית השמשות, מהלך 1000 אמה. אחרי המעשה, כל אחד מישראל קנה ממואביה כלי פשתן מבית שאן בהקפה כי לא יצאו בשבת עם כסף. לכל מעשה זה לא היו עדים התראה.

(ו) למחרת 157200 מדייניות מגיל 3 עד 18 באו לגבות את החוב בשליחות מואביות. כל אחת הלכה לאוהל של ישראלי אחר לפי כתובת אשר מסר למואבית שלו ושם זנו אתו. מעשה זה היה לעיני דייני ישראל שלא חטאו והיו בו עדים התראה. כנראה שמדייניות הביאו אתם פסל בעל פעור כדי שמעשה זנות זה יחשב כעבודה זרה. למרות שעבודה בעל פעור היתה ע"י פריעה כנגדו, אין הבדל בין אופן עשית צרכים זה או אחר.

(ז) ביום שלישי ט"ו בטבת "ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש וישב חרון אף ה' מישראל. ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור". ובאו שבטו של שמעון אצל זמרו שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נדונים במיתה ואתה יושב וכו' (סנהדרין פ"ב) כי חלק המומתים אצל שמעון היה גדול מאשר בשאר שבטים. ואז זמרי הביא את המדיינית והתחילה המגפה

באלו אשר לא חטאו אבל הסכימו בשתיקה. ופלטו מהמגפה 6000 מתוך 30000 אלף אשר נולדו בין י"ז בתמוז לראש השנה.

ח) בט"ו שבט בלעם חזר למדיין לגבות שכרו ושם נהרג בידי ישראל.

תוכן העניינים

א. חשבון זמנים

א.1. ממות אהרון עד החניה בערבות מואב

א.2. מחניה בערבות מואב עד מלחמת עוג

א.3. חשבון מהלך בלעם

א.4. מעשה בבעל פעור

א.5. מתי נהרג בלעם ומתי נמנו בני ישראל?

ב. מי הם 157200?

ג. מי הם 24000 שמתו במגפה?

ה. איך נהרגו 157200?

ו. שלל מלחמת מדיין

ז. לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'

ח. עמון ומואב טיהרו בסיחון (חולין ס' ע"ב)

ט. חשבון זמן כבוש סיחון

י. אורך של שוק של מואבים ומקומו של ראש פעור

א. חשבון זמנים

א.1. ממות אהרון עד החניה בערבות מואב

אהרן מת בא' אב שנת 2488 בהר ההר בחניה 33. מולד אב יום ב' 14.3 שעות. לפי כללי הלוח אפשר שר"ח אב היה ביום ג'. למחרת תקף אותם עמלק והם חזרו תוך שבעה ימים שבע מסעות עד מסרות חניה 26 (ראה ירושלמי סוטה פרק א' הלכה י') ונעצרו שם ובכו את אהרון שבעה ימים מט' אב עד ט"ו אב. בט"ז אב התחילו לחזור להר ההר שבע מסעות תוך שמנה ימים (כי בשבת לא נסעו) עד כ"ג

אב. בהר ההר הם בכו את אהרן 23 יום – תשלום שלשים יום (במדבר כ' כ"ט): 7 ימים של אב ו-16 ימים של אלול.

ביום השלושים הוא ט"ז אלול יום ו' בשבוע, נסעו מהר ההר (כי מקצת יום ל' של בכי ככולו). הם הגיעו ערב שבת לקדש ציין חניה 34 (ראה מה שכתוב [במאמר מסעות](#) חניה 34) וחנו שם בשבת י"ז אלול. ביום ראשון בבוקר י"ח אלול נסעו "לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך" (במדבר כ"א ד') כי חשבו שאחרי שעמלק תקף אותם בהר ההר, יותר להם לכבוש את שדה עמלקי ולהיכנס לארץ בקו קדש ציין-מעלה עקרבים כמו שנכנסו ארבעה המלכים (ראה [מפה](#) והסברים במאמר על [מלחמת ארבעה המלכים](#) סוף פרק ב').

תוך ששה ימים עברו: צלמנה (35), פונן (36), אבת (37), עיי העברים (38), דיבן גד (39) וחנו ערב שבת בעלמן דבלתימה (40) (ראה [מאמר מסעות](#) חניות 40-35). חניה זאת נמצאת כ- 24.3 מיל דרומה מנחל ארנון ([הערה 1](#): מיל כאן ובכל מקום הוא 2000 אמות הארץ של 51 ס"מ, או 1.02 ק"מ). שם חנו בשבת בכ"ד אלול. במוצאי שבת ליל כ"ה אלול עברו את נחל ארנון בו נמחצו למוות חיילי סיחון אשר ארכו לבני ישראל ובבוקר חנו בהרי העברים. על כן, נס מעברי ארנון התרחש בכ"ה אלול יום א' שבוע כנגד יום בריאת העולם.

בבוקר כ"ה אלול בני ישראל אמרו שירת באר על הניסים שקרו שם (ראה רש"י במדבר כ"א ט"ו) ושלחו מלאכים אל סיחון עם בקשה "אעברה בארצך וכו'". למחרת המלאכים חזרו עם תשובה שלילית של סיחון. בבוקר כ"ז בני ישראל נסעו מהרי העברים לאורך גבול עתידי של הארץ כ- 24 מיל עד יהץ (ראה [מאמר מסעות](#) חניה 42). בדרכם הם עברו על גבול מערבי של חשבון (תל חסבון של היום) וכנראה השאירו אורב מדרום לחשבון. סיחון יצא לקראת ישראל יהצה כ- 1.6 מיל צפונה. באותו זמן אורב נכנס לחשבון וכבש אותה ועיקר כח ישראל השמיד את סיחון ביהץ.

מיהץ רוב העם עם המשכן ונשים וילדים נסעו מערבה עד מרכז המחנה בערבות מואב. יתר הצבא המשיך מיהץ צפונה עד מחנים ומשם לערבות מואב. אורך המסלול מהרי העברים עד מחנים ומשם למחנה בערבות מואב כ- 120 מיל, מהלך שלשה ימים ([הערה 2](#): אנו לא מחשיבים זמן המלחמה כמו שלא החשבנו אותו [במלחמת ארבעה המלכים](#)). לכן כלל ישראל חנו בערבות מואב בסוף כ"ט אלול, ערב ראש השנה 2489 אשר היה ביום ששי כמו בבריאת העולם.

מתברר שתקופת תשרי לפי שמואל היתה 13.375 אחרי ערב ראש השנה. לכן שמש שקעה באותו ערב בכיוון 6.108 מעלות צפונה מן המערב. נזכיר שקו ממרכז קדש הקדשים למרכז המחנה מכיוון 6.1975 מעלות צפונה ממזרח ככיוון זריחת השמש בירושלים בפסח ממוצע 13.5 יום אחרי התקופה. במאמר על [גבולות הר הבית](#) (פרק 8.1) הראנו שבעת פרידת אברהם ולוט בבוקר כ"ג ניסן שנת 2024 שמש זרחה בכיוון 6.31 מעלות צפונה מן המזרח (13.75 יום אחרי תקופת שמואל). על כן מבט של לוט מהר הזיתים היה מכיוון אל מרכז המחנה בערבות מואב ומבט בני ישראל בעת שחנו שם היה מכיוון באופן סימטרי.

א.2 מחניה בערבות מואב עד מלחמת עוג

כתוב במדבר רבה (פרשת חקת פרשה יט לב) "ויפנו ויעלו, יש אומרים מלחמת סיחון עשו באלול ועשו את הרגל בתשרי ואחר הרגל מלחמות עוג כמה דאת אמר ופנית בבקר והלכת לאהליך".

ומדרש תנחומה (פרשת חוקה) מבאר "ופנית בבקר וכתוב ויפנו ויעלו, גזירה שוה, מה להלן אחר הרגל, אף כאן ויפנו ויעלו אחר הרגל". סוף מלחמת סיחון ערב ר"ה לפי חשבוננו תואם בדיוק את המדרש. תחילת מלחמת עוג בכ"ג תשרי. אבל אם ר"ה היה ביום ששי אז כ"ג תשרי שבת. לכן המלחמה התחילה בכ"ד.

כמה זמן היא נמשכה? עוג ישב בעשרות קרנים המוזכרת במלחמת ארבעה המלכים (ראה רש"י דברים א' ד'). במאמר על [מלחמת ארבעה המלכים](#) הגדרנו את [מקומה](#). עוג יצא משם לקראת בני ישראל אדרעי. מקובל לזהות את אדרעי עם עיר דרעה בסוריה (כפו"פ בפרק י"א כותב שלא נשתנה שמו). נכון מסלול בני ישראל באופן הבא. ממרכז המחנה בערבות מואב בקו ישר למחנים, משם לגלעד של יעקב, משם לדרעה, משם לעשרות קרנים ומשם בחזרה למרכז המחנה. כל הדרך קצת פחות מ- 240 מיל, מהלך של ששה ימים. לכן המלחמה נסתיימה ערב שבת, ערב ל' תשרי.

א.3 חשבון מהלך בלעם

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי" (במדבר כ"ב ב'), ופרש"י "אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם וכו'". כלומר, דבר זה היה אחרי מלחמות עוג. לכן נסמך את שליחת מלאכים אל בלעם מיד אחרי גמר המלחמה בל' תשרי היא שבת ([הערה 3](#): השמועה על מפלת עוג הגיעה אל מואב במעברי ארנון לא ממחנה ישראל בערבות מואב אלא ישירות מאדרעי. לכן הם ידעו עליה בסוף כ"ט תשרי).

היכן ישב בלעם? "וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על נהר ארץ בני עמו" (במדבר כ"ב ה') ופרש"י - עמו של בלק. אבל בלק היה מדייני ואילו בלעם ישב בארם כמו שכתוב "מן ארם ינחני בלק" (במדבר כ"ג ז'). ויש לזכור שמדיינים הם בני קטורה, בני אברהם. וארם זאת משפחת אברהם, לכן נקרא בתחילה אברם- אב לארם. ומשפחת אברהם ישבה בחרן. במאמר [ויצא יעקב](#) עמ' 22-23 ישנו דיון על מקומה של חרן. יש שני חרן, חרן הדרומית היא עיר בעל בכ בלבנון וחרן הצפונית היא העיר הידועה בטורקיה. מתוך חשבון המרחקים נראה שבלעם ישב בחרן הצפונית.

מרחק מחרן הצפונית למקדש בעל בכ בדיוק 400 מיל. מבעל בכ עד מחנים בדרך שהלך יעקב 160 מיל. ממחנים עד מעברי ארנון (גבול צפוני של מואב באותו זמן) לאורך גבול ישראל 80 מיל. סה"כ מהלך 17 יום. מלאכים של בלק הלכו אל בלעם 17 יום הלך ו- 17 יום חזור. ושוב בלק שלח מלאכים 17 יום הלך ו- 17 יום חזור עם בלעם. סה"כ 68 יום. חסר מכאן 29 יום של חשוון, ו- 30 יום של כסליו. נמצא שבלעם הגיע למעברי ארנון בח' טבת בערב. למחרת ט' טבת יום ה' בשבוע הוא הלך 40 מיל צפונה עד יהצה כדי לקלל את ישראל. והוא כיון להסמך קללה שלו ליום י' טבת בו התחיל מצור של כשדים על ירושלים! אבל יתכן שחשון וכסליו היו חסרים ואותו יום היה י' טבת. אכן מולד טבת שנת 2489 היה ביום ג' 6.02 שעות. לפי כללי הלוח נתן לקבוע ר"ח טבת ביום ג' וי' טבת ביום ה' בשבוע. אנו נבחר באפשרות הזאת.

א.4 מעשה בבעל פעור

בסוף אותו יום חמישי י' טבת בלעם נתן לבלק את עצתו. וכך כתוב בסנהדרין ק"ו ע"א : "אמר להם: אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה: עשה להן קלעים, והושיב בהן זונות, זקינה מבחוץ וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן. עשה להן קלעים מהר שלג עד

בית הישימות, והושיב בהן זונות, זקינה מבחוזן וילדה מבפנים, ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק, אומרת לו הזקינה: אי אתה מבקש כלי פשתן? זקינה אומרת לו בשוה, וילדה אומרת לו בפחות. שתיים ושלוש פעמים. ואחר כך אומרת לו: הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך. וצרצורי של יין עמוני מונח אצלה, ועדיין לא נאסר (יין של עמוני ולא) יין של נכרים. אמרה לו: רצונך שתשתה כוס של יין? כיון ששתה בער בו. אמר לה: השמיעי לי. הוציאה יראתה מתוך חיקה, אמרה לו: עבוד לזה! אמר לה: הלא יהודי אני. - אמרה לו: ומה איכפת לך, כלום מבקשים ממך אלא פיעור, [והוא אינו יודע שעבודתה בכך]. ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך, שנאמר המה באו בעל פעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים באהבם. וישב ישראל בשטים, רבי אליעזר אומר: שטים שמה, רבי יהושע אומר: שנתעסקו בדברי שטות. ותקראן לעם לזבחי אלהיהן, רבי אליעזר אומר: ערומות פגעו בהן, רבי יהושע אומר: שנעשו כולן בעלי קריין".

וזאת היתה השתלשלות הדברים. באותו לילה בלק מיהר לחזור למואב מרחק 40 מיל עד מעברי ארנון. בבוקר י"א טבת יום ו' הוא אירגן שיירה של כעשרים אלף זונות מואביות צעירות וכעשרים אלף זקנות אשר יצאו לקראת יהץ להחטיא את ישראל. הם לנו ביהץ ולמחרת, ביום שבת התקדמו מרחק 10 מיל עד גבול מזרחי של מחנה ישראל בשיטים ופרשו שתי שורות של אוהלים ברוחב שתי אמות מיהץ עד מחנה ישראל. בכל שורה היו כעשרת אלפים אוהלים ובכל אוהל ישבה זונה אחת וזקנה אחת בחוץ. כל המעשה הושלם תוך שלש שעות-רבע יום כזמן מהלך 10 מיל.

מתוך תיאור הדברים בגמרא "בשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק" משמע שהדבר היה בשבת כי סתם ביום חול לא עושים סעודת שמחה. זמן סעודה הוא ארבע שעות ביום. לאיזה כיון בני ישראל יצאו? כתוב (במדבר ל"ג מ"ט) "ויחנו על הירדן מבית הישמת עד אבל השטים". וכתוב על פסוק זה בגמרא (יומא ע"ה ע"ב) "אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא והווי תלתא פרסי". על כן אלו שתי רוחות מנוגדות של המחנה. ובהכרח שטים במזרח כי משם באו המואביות ולא מצד הירדן. והיתה עוד סיבה לצאת מזרחה. כתוב (שם) "ותנא: כשנפנין - אין נפנין לא לפניהן, ולא לצדדיהן, אלא לאחוריהן". מאחר ובני ישראל באו ממזרח אז היו מתפנים שמה. ואחרי שאכלו הרבה וכנראה לא מן אלא בשר (כי אין שמחה אלא בבשר ויין) היו צריכים להתפנות. לכן בעל פעור התאים לצרכים שלהם.

כאן אנו צריכים לעשות חשבון זמן ומרחקים. מאחר ובני ישראל יצאו לטייל, מן הסתם הם התכוונו לחזור לאוהליהם באותו יום. מרחק מגבול מזרחי של המחנה עד יהץ בקצה מזרחי של השוק כ-10 מיל. הלוך ושוב 20 מיל. מארבע שעות עד סוף היום נשארו 8 שעות, מהלך 26.67 מיל. לכן רק אלו שחנו בצד המזרחי של המחנה-יהודה, זבולון ויששכר במרחק פחות מ-3.33 מיל משיטים יכלו ללכת עד יהץ. לעומת זאת, אלו שחנו בקצה מערבי של המחנה, יכלו ללכת קצת יותר ממיל מזרחה משיטים. לפי ברייתא דמלאכת המשכן בני ישראל חנו בארבע רוחות של המחנה של 12 על 12 מיל בתוך ריבועים של 4 על 4 מיל באמצע כל רוח. אלו שהיו יותר קרובים לשיטים התקדמו יותר לכיון יהץ ואלו שהיו רחוקים התקדמו פחות. אם נניח שאוכלוסיית היוצאים התפלגה באופן אחיד בין השבטים, אז בסופו של דבר היוצאים יכלו להסתדר באופן אחיד לאורך 10 מיל משיטים עד יהץ.

כל אנשים אלו היו כמובן צדיקים ולא חיללו שבת ולא הוציאו אתם כסף. רק התכוונו בסחורה וחיכו עד צאת השבת. ומאחר ואיסור סחורה בשבת דרבנן, הם חיכו עד תחילת בין השמשות. אם מספר היוצאים היה 157200, כפלים ממספר הדיינים (60000 שרי עשרות, 12000 שרי חמישים, 6000

שרי מאות ו- 600 שרי אלפים) אז כנגד כל אוהל עמדו כ- 8 אנשים. ואפשר להניח שמספר אוהלים היה 19650, 9825 בדרום ו- 9825 בצפון וכנגד כל אוהל עמדו בדיוק 8 אנשים. במאמר על [בין השמשות](#) הסברנו שבין השמשות מתחיל מהלך 1050 אמה אחרי השקיעה ונמשך עוד מהלך 1000 אמה. אם נניח שכל העבירה נעשתה בזמן בין השמשות, אז לכל איש הוקצב זמן מהלך 125 אמה: 50 אמה עשית צרכים מול בעל פעור, 50 אמה לעשות צרכים אחרים ועוד 25 אמה בין גבר לגבר. לפי קצב הליכה מיל ב- 22.5 דקות, מהלך 50 זהו 33.75 שניות. כפי שמתברר מתוספתא זבים (פרק א' י"א) (לפי פרוש הרא"ש ואחרים) 50 אמה זהו זמן טבילה וסיפוג ופרק זמן בין שתי ראיות הזב. ויש הגיון להשוות זמן זה לזמן עשית צרכים אלו ואחרים, ו- 25 אמה זהו זמן הסיפוג כנגד קינוח אשה ("אכלה ומחתה פיה"). כל איש בתורו נכנס לאוהל בפתח קדמי ויצא בפתח אחורי ולא הזהיר את איש מאחוריו כי התבייש על מעשיו. והוא לקח אתו את מקחו- בגד פשתן כי לשם כך נכנס. ומאחר ולא היה לו כסף, קנה בהקפה. ואיך התכוון לשלם? כנראה מסר לזונה מואבית את מקום אוהלו- שבטו, מספר שורה ומספרו בשורה. ואחר כך חזרו למחנה כגנבים בלילה. לכל מעשים אלו לא היו עדים והתראה.

למחרת באו מדייניות צעירות ותמימות בשליחות זונות מואביות לגבות את החוב, כל אחת לאוהל אחר לפי הכתובת. ושם זנו עם בני ישראל החוטאים. ועל מעשים אלו היו עדים התראה. כתוב בספרי (במדבר, פרשת בלק קלא) שמעשה בעל פעור נמשך שלשה ימים. אומנם שם משמע שמעשה בשוק היה שלשה ימים וביום שלישי חטאו. ולפי דברנו יש לומר שמעשה זנות עם מדייניות נמשך כנראה שלשה ימים י"ג-ט"ו בטבת וביום שלישי הוא ט"ו טבת דנו את 157200 החוטאים למיתה. ובו ביום עמד זמרי וקיבץ 24000 בני ישראל והתחילה המגפה ועשה מעשה עם כזבי בת צור עד שנהרג ביד פנחס. ובהכרח מדייניות זנו עם בני ישראל במחנה כמו כזבי בת צור ולא בשוק כמו מואביות. ומספר מדייניות היה כמו ישראל החוטאים 157200. ומאחר ובנות מדיין אשר לא ידעו איש היו 32000 (במדבר ל"א ל"ה) והכוונה לבנות פחות מג' (יבמות ס' ע"ב), אז מספר 157200 מתאים באופן יחסי לטווח גילאים מ- 3 עד 18. ויתכן שרובן היו לא נשואות והיו בתולות לפני שנבעלו לישראל. ואבותיהם ואמותיהם הפקירו אותם כדי שיחטאו את ישראל. לכן נגזרה עליהם גזירת השמדה.

א.5 מתי נהרג בלעם ומתי נמנו בני ישראל?

בלעם הלך לדרכו לחרן הצפוני בבוקר י"א טבת. כבר כתבתנו שמרחק בין חרן למעברי ארנון 17 ימי הליכה, אבל המרחק ליהץ הוא 40 מיל פחות, 16 ימי הליכה. לכן הוא הגיע למקומו בכ"ו טבת בערב. איך הוא ידע שעצה שלו הצליחה וחזר לקבל שכר? י"ל שמואבים ראו שהצליחה מזימתם במוצאי שבת של י"ב טבת ושלחו להודיע לו ולא חיכו עד המגפה בט"ו טבת. השליחים יצאו בי"ג טבת בבוקר. מאחר ובלעם הקדים אותם ביומים, הם לא השיגו אותו בדרך אלא הלכו מיהץ עד חרן 16 יום. בלעם חזר יחד אתם והגיע ליהץ 32 יום אחרי י"ג טבת. מאחר ולפי חשבוננו בסעיף א.3 כסליו היה חסר, לכן טבת היה מלא. מכאן בלעם הגיע ליהץ בי"ד שבט בערב. אם י"ג טבת היה יום א' בשבוע אז י"ד שבט היה יום ד'. לפי חשבוננו, מדיין נמצאת ליד הרי העברים, מהלך יום ממרכז המחנה בערבות מואב ומהלך כ- 0.6 יום מיהץ. בבוקר ט"ו בלעם יצא מיהץ והגיע למדיין אחרי הצהרים. בני ישראל יצאו ממרכז המחנה בו ביום ט"ו שבט והגיעו למדיין בערב ושם נקמו במדיינים והרגו את בלעם. כרגיל, זמן המלחמה לא נלקח בחשבון. ויתכן שהמלחמה נמשכה כל הלילה כי ירח היה מלא והאיר להם את הלילה.

למחרת, ט"ז שבט יום ששי בשבוע חלוצי צבא חזרו למחנה. וקשה, מאחר ומרחק ממדיין עד מרכז המחנה הוא בדיוק יום, איך נשאר להם זמן לקיים ציווי משה "הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת

איש וכו' ולהגעיל את הכלים. ואין לומר שעשו את הדבר ביום ראשון כי הכלים היו בני יומם ולכן הצטרכו להגעילם. ויש לומר שמשה ואלעזר וכל נשיאי העדה הקדימו לצאת לקראת חלוצי צבא אל מחוץ למחנה כמו שכתוב שם בפרוש (במדבר ל"א י"ג). והם יצאו מזרחה לכיון יהץ. לכן נשאר להם זמן מהלך ששה מיל כדי לקיים את צווי משה ולהגעיל את הכלים. ומקצת יום ששי עלה להם למניין שבעה ימי טומאת מת.

כאן יש להעיר דבר חשוב. כתוב "ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם" (במדבר ל"א י"ט). כתב רש"י "לא שהנכרים מקבלין טומאה וצריכין הזאה אלא מה אתם בני ברית אף שביכם כשיבואו לברית ויטמאו צריכין הזאה". על איזה שביכם כשיבואו לברית ויטמאו הוא מדבר? הכוונה ל- 32000 בנות מדיין. מה עשו אתם? כתוב ביבמות (ס' ע"ב) "תניא, ר' שמעון בן יוחי אומר: גורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד - כשירה לכהונה, שנאמר: וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם, והרי פנחס עמהם. ורבנן? לעבדים ולשפחות". כלומר, לפי רשב"י גיירו או התכוונו לגייר אולי חלק מבנות אלו. ולפי רבנן עשו אותם שפחות כנעניות. והיו צריכים להטביל אותם. ומאותו רגע הם מקבלים טומאת מת אם נגעו במת או בחרב. ומאחר והשווה הכתוב אתם ושביכם לשבעה ימים, משמע שהטבילו אותם באותו יום ששי, בין לגרות בין לשפחות. ואם אחת מהן אחרי כן נגעה באחותה המוכה גדולה משלש, אז היא נטמאה ונצרכה להזאה של שלישי ושביעי.

למרות שציווי "צרור את המדינים והכיתם אותם" נאמר בתחילת פרשת פנחס מיד אחרי המגפה בט"ו טבת, הביצוע נאמר רק בפרשת מטות, חודש אחרי כן. מדוע? כדי לתת זמן לבלעם לחזור ולקבל שכרו מושלם. והנקמה היתה בדיוק חודש אחרי המגפה. גם מובן מדוע כתוב "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך". מיתתו של משה בז' אדר היתה סמוכה לנקמת מדיין. וכבר כתבנו במאמר על [זמן יציאת מצרים](#) (בסוף עמ' 1) ששנת 2489 היתה מועברת ומשה נפטר בז' אדר ב' ונתנה לו תוספת חודש.

את מניין בני ישראל בפרשת פנחס יש להעמיד באמצע בין המגפה ולבין הנקמה, בר"ח שבט, יום ה' בשבוע. וכן מניין במדבר היה בר"ח, רק חודש אייר. ובו ביום "הואיל משה באר את התורה וכו' (דברים א' ה').

ב. מי הם 157200?

כתוב בירושלמי סנהדרין (פרק י' הלכה ב') "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור. כמה הם שופטי ישראל שבע ריבוי ושמונת אלפים ושש מאות. שרי אלפים שש מאות שרי מאות ששת אלפים שרי חמשים שנים עשר אלף שרי עשרות ששים אלף נמצאו שופטי ישראל שבע ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות. אמר לון כל חד מינכון יקטול תריי נמצאו הרוגין חמש עשרה רבוא ושבעת אלפים ומאתים. זהו מספר דמיוני שקשה להולמו. הוא לא מוזכר בתורה כלל. לעומת זאת כתוב בתורה מספר אחר, 24000 אשר מתו במגפה. והתקשה בזה רמב"ן מאד – ראה שם.

ויש להקדים ולבאר את סדר הלידות והמיתות במדבר. במנין ראשון בא' אייר שנת 2450 נמנו 603550 אנשים מגיל 20 עד 60. הגיל נקבע בר"ה 2450 כפי שביאר רש"י בשמות ל' ט"ז. לכן נמנו

בו מי שהיה בר"ה 2450 מבן 20 ועוד עד בן 59 ועוד אבל פחות מ-60. אלו נתחלקו ל- 40 שנתונים, בכל שנתון בערך 15000 אנשים. מתי נולד דור הבא ליוצאי מצרים?

כתוב בגמרא (שבת פ"ט ע"א) "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: חמשה שמות יש לו מדבר צין - שנצטוו ישראל עליו, מדבר קדש - שנתקדשו ישראל עליו, מדבר קדמות - שנתנה קדומה עליו, מדבר פארן - שפרו ורבו עליה ישראל, מדבר סיני - שירדה שנאה לאמות העולם עליו, ומה שמו - חורב שמו". ופרש רש"י שם ד"ה שפרו ורבו - "דכל אחד נתעברה אשתו וזכר במצות שובו לכם לאהליכם, ולא ידענא היכא רמיזא". ומהרש"ל שם תירץ שלמדו מחינוך בית המקדש (מ"ק ט' עמ' א') בק"ו, וגם שם נאמר וילכו לאהליכם והכא שובו לאהליכם.

מכאן למדנו שבז' סיון שנת 2449 כל אחד (או כמעט כל אחד) התעברה אשתו זכר. ואם הריגון היה תשעה חודשים אז ילדו כולם בז' אדר שנת 2450 ביום הולדת של משה. והם היו לרוב בכורות ולא נמנו בז' ניסן בו נמנו לויים ובכורות כי לא יצאו מחזקת נפל. וגם מתברר מה היתה כוונת קב"ה כאשר אמר למשה אחרי חטא העגל ואחרי חטא המרגלים "ואעשה אותך לגוי גדול". לא היתה כוונתו שמה יילד מציפורה ששים ריבוא תינוקות במדבר, אלא הוא יגדל מבחינה רוחנית אותם התינוקות שהיו עתידים להולד (במקרה של חטא העגל) או כבר נולדו (במקרה של חטא המרגלים) ביום הולדת שלו, כאילו הם בניו. ואילו אימהות שלהם שלא חטאו, היו מגדלים אותם מבחינה פיזית. מכאן גם מוכח שעם כל בן נולדה בת תאומה, אחרת עם מי היו מתחתנים בנים אלו?

תינוקות אלו גדלו בקדש ברנע 19 שנה. במאמר על [מסעות](#) במסע 21 הסברנו שמעשה קורח היה במקהלות בר"ה ניסן, 19 שנה אחרי הקמת המשכן. אותם תינוקות היו אז בני 19. משם נסעו והגיעו בחניה חשמונה להר סיני. לפי חשבון ימים הדבר היה בפסח שנת 2469. אותם תינוקות נחשבו בני עשרים והגיע זמנם להתחתן. אבל במועד לא מתחתנים ואולי נמנעו גם אז להתחתן בזמן ספירת העומר. לכן אפשר לכוון חתונות שלהם לז' סיון כמו אבותיהם. ונולדו להם בנים ובנות בז' אדר שנת 2470. ושוב התקיים השם פארן בהר סיני, שבני ישראל פרו בו. ובהכרח נולדו גם בנות כי אין אדם מקיים מצווה פרו ורבו אם לא נולדה לו גם בת. אותם בנים ובנות היו בני פחות מ-19 בא' שבט 2489 במניין בערבות מואב ולכן לא נמנו. אבל אבות שלהם היו אז בני כמעט 39 והם נמנו והיה מספרם 601730. וחוזרת הקושיה, מי הם 157200?

ונראה לי להציע פתרון הבא. אותם יוצאי מצרים אשר ישבו בקדש ברנע ואשר נגזר עליהם למות במדבר, רצו להקים המשך לעצמם במקום נכדים כי לא היו זוכים לראותם. הכוונה לשנתונים המבוגרים יותר אשר היו עוברים גיל 60 בז' אדר 2470. והם היו בני 39 ועוד עד בני 59 ועוד בר"ה 2450. סה"כ 21 שנתונים. בכל שנתון במוצע 15000. והם כנראה הולידו אחד, בן או בת ולא תאומים. לכן מספר בנים אשר נולדו לכל שנתון היה כ-7500, כפול 21 שנתונים שזה 157500. ויש מופת בכך שמספר זה קרוב כל כך ל-157200. מאחר וקדש ברנע נקרא בפרוש מדבר פארן (במדבר י"ג ג'), אז מתקיים הכלל שבני ישראל פרו ורבו בו.

מדוע דווקא בנים אלו חטאו בבעל פעור? נראה שהם עדיין לא התחתנו ולכן התפתו ע"י נשים מואביות ואחר כך מדייניות. אבל אלו שנולדו בז' אדר 2450 היו בעלי משפחות ולא יצאו לטייל בשבת. ובניהם אשר נולדו בז' אדר 2470 היו תחת ההשגחה של הוריהם, וגם הם לא יצאו לטייל. אם נניח שכולם נזרעו בז' סיון ונולדו בז' אדר כמו אחיהם אז המבוגרים ביניהם אשר נזרעו אחרי חטא המרגלים

בז' סיון 2451- נולדו בז' אדר שנת 2452 והצעירים נולדו בז' אדר 2469 ממש לפני מעשה קורח (הערה 4: כדי להכניס 21 שנתונים ב-18 שנה יש להניח שארבע שנתונים עליונים ילדו בשנה אחת כי חששו שהם ימותו לפני גיל 59 כדי לכלות 40 שנתונים לפני כניסה לארץ). המבוגרים בזמן מעשה בבעל פעור בי"ב טבת 2489 היו בני 37 פחות חדשים והצעירים היו בני 20 פחות חודשים. ומדוע אלו שמעל גיל 20 לא התחתנו? אולי הם חיכו שהצעירים ביניהם יגיעו לגיל 20 כדי שכולם יתחתנו ביחד כמו שעשו אבותיהם בז' סיון 2449 וכמו שעשו אחיהם הגדולים בז' סיון 2469.

ג. מי הם 24000 שמתו במגפה?

כדי לענות על שאלה זאת יש להבין סדר מיתות במדבר בעוון חטא המרגלים. כתוב במדרש איכה רבה (פתיחתא לג) "א"ר לוי כל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר צאו לחפור והיו יוצאין וחופרין קברות וישנין בהן, לשחרית היה מוציא כרוז ואומר קומו והפרישו המתים מן החיים, והיו עומדין ומוצאין עצמן חמשה עשר אלף בפרוטרוט חסרו שש מאות אלף, ובשנת הארבעים האחרון עשו כן ומצאו עצמן שלמים, אמרו דומה שטעינו בחשבון, וכן בעשור ובאחד עשר ובשנים עשר ושלושה עשר וארבע עשר, כיון דאיתמלא סיהרא אמרו דומה שהקב"ה ביטל אותה גזירה מעלינו, וחזרו ועשאוהו יום טוב". לפי דברי המדרש כל ט' באב היה מת שנתון אחד של כ-15000. מיציאת מצרים בניסן 2449 עד כניסה לארץ בניסן 2489 עברו 40 שנה והיו בהם 40 פעמים ט' באב. אבל ט' אב ראשון קדם לחטא המרגלים ובט' אב אחרון לא מתו. לכן פלטו שני שנתונים הצעירים, בני 20 ועוד ובני 21 ועוד בר"ה 2450.

ועוד, בט' אב של חטא המרגלים גופא לא חפרו קברים ולא מתו. אומנם מתו חלק מן המעפילים אבל אלו לא היו דווקא בני 60 באותה עת. לכן נראה ששנתון עליון אשר היו בני 59 בר"ה 2450 גם כן פלטו. מדוע? כי חלקם עברו את גיל 60 בחטא המרגלים ולא היו חייבים להילחם. ונראה שהם מתו במגפה במעשה קורח. אכן מספר המתים שם היה 14700, ועוד 250 של קורח ועדתו. והם היו זקני העדה באותו זמן, בני קרוב לשמנים. לכן פגעה בהם מידת הדין. ובזכות קטורת אהרן פלטו 50, אולי אלו שנולדו בראש השנה והיו בני 60 בדיוק בר"ה 2450.

מדוע שרדו שני שנתונים הצעירים? כידוע המיתה נגזרה בגלל שני חטאים: חטא העגל וחטא המרגלים. חלק מאלה שהיו בני 20 ועוד בר"ה של 2450, היו בני פחות מ-20 בי"ז תמוז 2449 ולא היו חייבים דיני שמים. לכן כל השנתון פלט. ולגבי אלו שהיו בני 21 בר"ה 2450 והיו בני 20 בי"ז תמוז 2449, עוונם היה פחות כי לא יצאו מכלל גיל 20. וכל שנתון פלט בגללם. ויש עוד סיבה מדוע נצלו. אלו שהיו בני 20 עד 21 בר"ה 2450 היו כולם פחותים מגיל 60 בט' אב אחרון בשנת 2488 לכן לא הגיע זמנם למות. ובשנתון מעליהם אלו שנולדו אחרי ט' באב לא הגיעו לגיל 60. ובזכותם פלט כל שנתון. אבל מעל לכל חשבונות אלו היתה כאן זכות של מרים ואהרן שמיתתם כיפרה על אלו.

כתוב בגמרא (סנהדרין פ"ב ע"א) "ויאמר משה אל שפטי ישראל וגו' הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו: הן דנין דיני נפשות, ואתה יושב ושותק? מה עשה - עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי: לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה: אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן". לפי הגמרא 24000 היו מכלל ישראל והם מתו במגפה ולא בידי דיני ישראל,

אבל לשבט שמעון היה חלק יותר גדול בין המומתים בידי דייני ישראל. אכן שבט שמעון קטן ב- 37100 מ-59300 במנין ראשון ל- 22200 במנין.

ונראה לי לכוון מספר זה של 24000 לחלק של שני שנתונים הצעירים שלא מתו בט' אב האחרון. אכן, מספר ימים מ"ז בתמוז עד ר"ה הוא $71=29+30+29-17$ והוא חמישית משנת ירח של 355 (כגימטריא של "שנה"). אם בכל שנתון היו כ- 15000 אז חלק של אלו שנולדו אחרי י"ז בשני שנתונים היה 6000. וראינו לעיל שהיה לאלו מעמד מיוחד. לכן אלו שרדו את המגפה. ועל מה מתו 24000? הם לא השתתפו בחטא בעל פעור ולא זנו עם מדייניות, אחרת היו מתים ביד דייני ישראל. אלא הם הסכימו בשתיקה למעשה זמרי. וזה דומה להסכמה בשתיקה עם מעשה העגל.

ולגבי התמעטות של שבט שמעון, צריך למצוא לכך הסבר אחר. מספרם ירד ל- 22200 כנגד מספר הלויים 22300 מחודש ומעלה במנין ראשון וכנגד 23000 במנין שני. ויש קשר בין שני השבטים כמו שאמר יעקב "שמעון ולוי אחים וכו'". כתבנו לעיל שלכל השבטים נולדו בז' אדר 2450 תאומים, בן ובת. יתכן שלשמעון נולדו בן או בת. וכן שאול בן הכנענית-שנולד לשמעון מדינה, לא נולדה אתו בת זוג כי את בת זוג אסנת הוא סירב לאמץ. בני שמעון היו במנין ראשון 59300. נניח של- 44400 מתוכם נולדו 22200 בנים ו- 22200 בנות. ויתר 14900 ילדו בקדש ברנע. והם בכלל 157200 אשר נולדו בקדש ברנע וחטאו בבעל פעור. ולא שבני שמעון חטאו בבעל פעור יותר משאר שבטים, אלא חלק היחסי לשבט היה גדול יותר, יותר מ- $2/3$. ואצל יתר השבטים נהרגו 142300 מתוך 579530 או פחות מרבע.

אבל בספרי (במדבר פרשת בלק פיסקא קלא) במקום "עמד וכינס עשרים וארבע אלף מישראל" כתוב: "עמד וכינס עשרים וארבעה אלף משבטו". ולפי גירסה זאת י"ל ששבט שמעון התמעט 24 אלף במגפה ובנוסף הוא חסר 13100 מסיבה אחרת. ואין שום ראיה ששני שנתונים אחרונים נתמעטו במגפה.

ה. איך נהרגו 157200?

לפי ירושלמי כל אחד מדייני ישראל הרג שני חוטאים. ודין עובד ע"ז בסקילה. וכל הנסקלים נתלים. על כן, כל אחד מדייני ישראל סקל שני חוטאים ואחר כך תלה אותם על עץ. ורמב"ן הקשה (במדבר כ"ה ה) "ואין דיני נפשות בדין אחד אלא בסנהדרין של עשרים ושלושה". וראה מה שכתב שם, שחוטאים אלו מתו אחר כך ביד ה'. ולפי הבנתנו אותם 157200 עבדו לפעור ללא עדים והתראה. ומה שעשו בפרסיה זה לשכב עם מדיניות במחנה. ואין חייבים על כך מיתה בבית דין. רק שכיבה זאת עם מדייניות הוכיחה שהם חטאו לפני זה עם מואביות כי מדייניות באו לגבות חוב על בגדי פשתן שאלו קנו. ואין זאת הוכחה גמורה. לכן נדרשה שם הוכחה ע"י ענן כמו שכתוב במדרש תנחומא (בלק י"ט) "אל" הקב"ה אני מפרסמן כל מי שטעה הענן נקלף מעליו והשמש זורחת עליו בתוך הקהל ויהיו הכל יודעים מי שטעה ויתלו אותו". ועדיין קשה, איך דנו אותם לסקילה בלי עדים?

ואולי הוקעה זאת אינה סקילה אלא תליה בצוואר כמו שעושים היום? דהיינו, מעמידים את הנידון על ספסל וכורכים לולאה על צווארו ואז שומטים ספסל מתחתיו. ואז הוא נתלה בעצמו. ואין זה רצח בידי אדם כי לא חייבים על כח הכובד אם אין רכיב אופקי לכוחו (ראה סנהדרין ע"ז ע"ב). אבל בסקילה דוחפים את נידון מחומה ויש רכיב אופקי לכוחו. לכן זה מעשה רציחה. מעניין שאת מלכי מדיין

ואת בלעם הרגו גם כן ע"י כוח הכובד שהם בעצמם נפלו על חרבות כמו שפרש"י (במדבר ל"א ו') ויש כאן מידה כנגד מידה.

וכן יש לפרש הוקעה של בני שאול ע"י גבעונים, שלא הרגו אותם בידיים אלא תלו אותם בצוואר ושטמו ספסל מתחתיהם. וזה מה שכתוב "ויפלו שבעתים יחד" (ש"ב כ"א ט'), שמאחר ועמדו על ספסל אחד ונשמט הספסל, אז נפלו יחד. והמיתו אותם ע"י גרמא כי גם שאול לא הרג גבעונים אלא ע"י חורבן נוב גרם להם לאבד פרנסתם. וכמו שבחירתם של בני שאול היתה בידי שמים- ע"י ארון, כך מיתתם היתה בידי שמים- ע"י כוח הכובד. ואופן מיתה זה לא קיים בתורה כי מיתה בחנק היתה ע"י כך ששני אנשים מושכים חבל סביב צוואר.

עצים לתלות עליהם את הנידונים היו כנראה עצי שיטים שגדלו שם לאורך נחל. נחל זה גם היום יורד מחשבון ועובר דרך מרכז מחנה ישראל בכיוון מזרח-מערב. ונתנו למקום זה שם שיטים גם בגלל עצים אלו. אבל מניין היו להם ספסלים?

אולי גם ספסלים היו בידי שמים והם נעשו ממן. כיצד? מאיפה של מן נתן לעשות תיבה בגודל ד' על ד' טפחים וברום ג' טפחים ועוד 0.3/8 טפח. ד' על ד' טפחים זהו מקום עמידת אדם. גובה שלשה טפחים מעל קרקע נחשב כקרקע. לכן היתה שם תוספת קטנה. (הערה 5: במאמר על [משקל השקל](#) (באנגלית) בפרק 24 הסברנו שגרגירי מן היו תיבות של 4 על 4 על 3 מ"מ כאשר פינות של תיבה היו חתוכות ע"י כדור בקוטר 5 מ"מ. תיבה בנפח איפה הכילה 80 על 80 גרגירי מן ברוחב 4 מ"מ ברום 81 גרגירי מן בגובה של 3 מ"מ. גובה גרגיר אחד היתה תוספת על שלשה טפחים). גרגירי מן היו קשים כאבן הבדולה ונתן היה לעמוד על תיבה זאת. אולי במקום השמטת ספסל, השמש האירה על המן והוא הפך לנוזל? ואז את הפסוק "והוקע אותם לה' נגד השמש" אפשר לפרש כפשוטו, ששמש היתה מוקיעה אותם.

מאחר ולכל נידן היתה תיבת מן נפרדת בנפח איפה אז נפח כל התיבות היה 157200 איפות או 157200 עומרים. זה כמעט במדוייק כמות המן אשר ירדה לאוכלוסייה של בני ישראל מעל גיל 20. אכן מספר בני ישראל במניין שני הוא 601730. אליהם יש להוסיף 157200 שנהרגו ביד דיינים ו-24000 שמתו במגפה. סה"כ 782930. וכנגד גברים בערך אותו מספר של נשים. סה"כ 1565860. חסר 6140 למספר 157200. ואם נניח שפרט ל-24000 היו עוד 6000 בני שני שנתונים צעירים אשר יצאו ממצרים ואשר לא נמנו במניין שני וכנגדם כ-6000 נשים אז נקבל עודף של כ-6000.

אולי באותו יום בני ישראל המבוגרים התענו אבל צעירים מבני 20 אכלו. ועודף המן שלא נאסף שימש לתיבות אלו. וגם הם נעשו בידי שמים וירדו במקומות המיועדים. אולי מקומות אלו היו כנגד אוהלי מואביות לאורך כ-20000 אמות מאמצע גבול מזרחי של המחנה עד יהץ. והיו שם 9825 שורות ובכל שורה 16 תיבות, 8 מצד דרום ו-8 מצד צפון ובין שורה לשורה 2 אמות. וכל אחד מ-157200 נתלה במקום בו חטא.

מתי הוקעו הנידונים? אולי הם הוקעו בו זמנית כמו שחטאו בו זמנית בבין השמשות. אבל הדבר היה בבוקר ולא בערב. מרחק מגבול מזרחי של המחנה עד יהץ כ-10 מיל, מהלך שלש שעות. כל דיין הוציא שני נידונים והלך אתם עד מקום בו חטאו והעמיד אותם שם על תיבות מן וקשר אותם לעצים. אם הם יצאו בנץ, אז הרחוקים ביותר הגיעו למקומם בסוף שלש שעות, בסוף זמן קריאת שמע. וזהו

סוף זמן לקיטת המן- "בבקר בבקר" (ראה ברכות כ"ז ע"א). אבל מן נמס בארבע שעות (שם). לכן זה שהוא נמס באותו בוקר בשלש שעות היה מופת מן השמים.

מכאן נוכל להבין את פשר מעשה זמרי. הוא טען שאין אסור מן התורה לשכב עם נוכרית ומיחה על כך שמוציאים אותם 157200 להורג. ואם הורגים אותם על עבודה זרה שעשו בתחילה, על כך אין עדים והתראה. וכל זה היה לפני סוף שלש שעות כי לא יתכן שהוא מיחה אחרי המופת ההוא. והוא סבר שדיינים רצו להרוג אותם בגרמא בסוף ארבע שעות כאשר מן ממילא נמס. וסמכו על ההלכה (סנהדרין ע"ז ע"א) "כפתו בחמה ומת, בצינה ומת - חייב. סוף חמה לבא, סוף צינה לבא - פטור". אבל על זה כתב רמב"ם (הל' רוצח ג' י') "בכל אלו אין בית דין ממיתין אותם, והרי הוא רוצח ודורש דמים דורש ממנו דם".

והנה כתוב בגמרא (סנהדרין פ"ב ע"ב) "אמר רב נחמן אמר רב: מאי דכתיב זרזיר מתנים או תיש ומלך אלקום עמו, ארבע מאות ועשרים וארבע בעילות בעל אותו רשע אותו היום". ופרש שם רש"י ש- 424 זוהי גימטריא של זרזיר. אבל מהו פשר של המספר הזה? ונראה שהוא מחשב זמן בעילה כמו זמן בין ראיות של זב שהוא מהלך 50 אמה כמו שכתבנו בפרק א.4. אבל 424 כפול 50 זהו 21200 אמות או 10.6 מיל. אם הוא התחיל בעילות שלו מנץ אז לא גמר אותם עד סוף שלש שעות! וי"ל שמרחק בין ראיות הזב כמו מרחק של טבילה וסיפוג לא נמדד באמת הארץ של 51 ס"מ אלא באמת אדם של 48 ס"מ בה נמדד גם נפח מקוה. במאמר בין השמשות בתחילת הפרק "בין השמשות ורוחב הארץ" חשבנו את חצר אדר בגבול מערבי של הארץ כך שהפרש זמן בינו לבין שער ניקנור (הערה 6: יש להחליף שער נקנור במרכז ק"ק) שוה לזמן מהלך חצי מיל באמה של 51 ס"מ ועוד זמן מהלך 50 אמה באמה של 48 ס"מ והוא הפרש זמן בין שקיעה לתחילת בין השמשות.

(הערה 7: כתוב תוספתא זבים פרק א הלכה י: "וכמה שיעורה של ראייה מרובה כמגדיון לשילה (צריך לגרוס "מגד יון לשילוח") שהן כדי שתי טבילות ושני סיפוגים ר' שמעון אומר כדי הקפת הבית מבפנים". לפי הגר"א ר' שמעון מדבר על היקף של היכל לא כולל צד של ק"ק והוא $100=40+20+40$ אמה. ולי נראה שהקפת הבית מבפנים מחושבת לפי מסלול אותו עוברת כתף השמאלית של אדם כאשר כתף הימנית נוגעת בכותל מבפנים. מאחר ורוחב האדם אמה, אז מתמעטת לו אמה מכל צד. על כן היקף של שלש רוחות מבפנים הוא $94=38+18+38$ אמות. ההיכל וכל המקדש נמדד באמת הארץ של 51 ס"מ. והנה 94 כפול 51 ס"מ שוה 47.94 מ' או 100 אמות של 48 פחות מספר זניח של 6 ס"מ. ור' שמעון ביאר את דברי ת"ק שמרחק בין גדי יוון לשילוח שוה מאה אמה של 48 ס"מ ולא מאה אמה של 51 ס"מ).

והנה המופת: $425 \times 50 \times 48 / 51 = 20000$! כלומר, אילו זמרי היה בועל 425 בעילות, הוא היה גומר אותם תוך מהלך 20000 אמות הארץ שהם 10 מיל בדיוק. ופנחס דקר אותם בתוך בעילה 425. ומיד אחרי זה מתו 157200. אבל 24000 היו מתים במגפה בהדרגה החל מהנץ בו התחילה ההתרסה של זמרי עד שהוא נהרג. וחרון אף ה' נמשך שלש שעות החל מנץ והתבטא במגפה. וכל זמן זה דיינים היו מוליכים את הנידונים למקומם. ובסוף הזמן נהרג זימרי ונעשה דין בחוטאים.

בהמשך אותה גמרא כתוב: "במתניתא תנא: ששים, עד שנעשה כביצה המוזרת, והיא היתה כערוגה מליאה מים". נראה שתנא לא חולק על פרק זמן בו נמשכו הבעילות אלא מחשב אורך בעילה כמטחוויו קשת. הקשר בין שנים רמוז בפסוק "ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו" ומפורש בגמרא (סוטה

ל"ו ע"ב) ששבה קשתו לאיתנו. ועוד כתוב (הגיגה ט"ו ע"א) "כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעת". ועוד כתוב "מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה" (יבמות צ' ע"ב). מרחק מטחוי קשת זאת סוגיה סבוכה. ונתן ללמוד מחצים שירה יהונתן (ש"א כ' כ'). לפי הבנתי הוא ירה שלשה חצים ומדד בהם את רוחב הר הבית 500 אמה (הספק היה האם למדוד הר הבית מצומצם או מורחב). לכן טווח החץ הוא 500/3 אמה וזהו אורך מדה בחומות נחמיה (ראה [מאמר על חומות נחמיה](#) פרק 1), 85 מ'. ונראה שתנא נקט שיעור כפול כמו מדה שנית בנחמיה וכמו מטחוי קשת- כשתי טיחות כמו שפרש"י בבראשית כ"א ט"ז. לכן יש לכוון זמן בעילה ל- 1000/3 אמה, ושל 60 בעלות ל- 20000 אמות או 10 מיל. ופנחס דקר אותם בסוף בעילה אחרונה ובאותו רגע הוקעו החוטאים.

ו. שלל מלחמת מדיין

בשלל שהתחלק שם היו 675000 צאן, 72000 בקר, 61000 חמורים ו- 32000 בנות פחות מג' שנים. מחציתו היה ל- 12 אלף חלוצי צבא ומחציתו לכלל ישראל. ממחצית חלוצי צבא נתנו 1/50 תרומה לה' ומחצית בני ישראל נתנו 1/50 ללויים. איך חלקו את השלל בין אנשים? הרי לא נתן לחלק את מחצית של בני ישראל באופן שווה בין כששים ריבוא בני ישראל לא לפי ראשים ולא לפי ערך כספי. מדוע? מחיר פר כמאה דינר או 25 שקל ומחיר כבש כשקל. ומי שקבל פר – קיבל יותר מחלקו בשלל כולו. וכן מי שקבל חמור. לכן בהכרח העריכו את כל השלל בכסף. ומי שקנה פר שילם לקופה כללית נניח 25 שקל ומי שקנה כבש שילם נניח שקל. ואת הכסף חלקו באופן שווה בין כולם. וכך גם עשו עם חלק של חלוצי צבא או של לויים או של הקדש. מי קנה מה? נראה לכוון שראובן וגד קנו את כל הצאן. אולי זה מקור למקנה רב אשר היה להם? לכן פסוק "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד" כתוב מיד אחרי פרשת השלל. ויתכן שהיה להם מקנה רב והם הוסיפו עליו. והם כבר אז חשבו לבקש נחלה בעבר הירדן המזרחי בארץ מקנה. ואת הבקר קנה מנשה כי סמל של יוסף הוא שור. וגם לחצי שבט מנשה היה מקום מראה בבשן. ולא בכדי כתוב בעמוס (ד' א') שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שמרון. וגם עיר שומרון נמצאת בנחלת מנשה (מערבית). את החמורים נראה ליעד ליששכר "חמור גרם". מספרם 64300 קרוב למספר החמורים. מכאן נלמד שהם עסקו בפרקמטיה ביבשה כנגד מסחר אשר עשו זבולון בים. והיה להם זמן פנוי ללמוד תורה.

מי קנה את 32000 בנות מדיין? יש לכוון אותם לשבט אפרים אשר מנה 32500. והוא קנה אותם לשפחות כנעניות (**הערה 8**: כדעת חכמים ביבמות ס' ע"ב. ואף לדעת רשב"י יתכן שרק חלק מהם גיירו או התכוונו לגייר). וזאת היתה נקמתו במדיינים על מכירתו של יוסף לעבדות. (**הערה 9**: ויש לדעת שמדיינים משכו את יוסף מבור וקנו אותו בלי לשלם דבר אבל ישמעאלים שלמו מחצית ערכו לאחים. וראה מה שכתבתי במאמר על [פרשת ויצא](#) בעמ' 36 בהערה). ומשפחות אלו נולדו להם עבדים כנעניים רבים. ומי בא עליהן? אולי כנענים (למעשה גבעונים) אשר באו אל משה בערבות מואב והוא עשה אותם חוטבי עצים ושואבי מים (ראה רש"י דברים כ"ט י' ויבמות ע"א ע"א).

מה היה בסוף עם צאצאי שפחות אלו? כתוב ביבמות ע"ט ע"א שאחרי שהוקיעו את שבעה בני שאול, "נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף, שנאמר: ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר (מ"א ה' כ"ט)". ובדה"ב ב ט"ז הם נקראים גירים. והרי לא מקבלים גרים בזמן דוד ושלמה! אולי אלו היו עבדים כנעניים מסוג מיוחד ושלמה שיחרר אותם לצורך בניית בית המקדש. מספרם היה 153600, מתוכם 70 אלף סבלים, 80 אלף חצבים ו- 3600 מנצחים. מספר זה קרוב למספר 157200 שנהרגו במעשה בעל פעור. ואם נחשיב מנצחים כשנים, אז נקבל בדיוק אותו מספר.

ויש כאן קשר של חטא ותיקונו. בעל פעור נמצא על ציר מזרח מערב העובר דרך מרכז מחנה ישראל אשר נמצא על ציר סימטריה של בית המקדש (ראה מה שכתבנו בסוף סעיף א.1 לעיל). והוא מקטרג נגד בנין בית המקדש. וזה מה שכתוב במיכה ו' ה' "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל וכו'". החטא בשיטים גרר אחריו את החטא של עכן שבגללו נתבטלה תכנית בניית בית המקדש. וראה מה שכתבתי על עי במאמר על [פרשת ויצא](#) פרק 16.2 עמ' 53. תיקונו היה בכך שתחת 157200 חוטאים נשבו 32000 מדייניות ומהן נולדו עבדים אשר בנו את בית המקדש.

וכנגדו, שאול אשר תפקידו היה למחות את זכר עמלק ובשלב הבא לבנות את בית המקדש. ותחת זה הוא החריב את נוב אשר היתה בירושלים בתור הכנה לבנין בית המקדש (ראה מה כתבנו על נוב במאמר [הנ"ל](#) בסעיף 11.5). ותיקונו, שהוקעת בניו גרמה לגיורם של צאצאי שפחות מדייניות וגבעונים הראשונים והם בנו בפועל את בית המקדש.

בגלל מכירת יוסף בני ישראל היו משועבדים במצרים 400 שנה (בפועל 210) ועוד 40 שנה במדבר. וצאצאי מדייניות היו משועבדים 440 שנה מכניסה לארץ עד תחילת בניין בית המקדש. מידה כנגד מידה.

ז. לא יבא עמוי ומואבי בקהל ה'

כתוב בתורה (דברים כ"ג ד'-ה') "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך".

יש כאן כמה שאלות.

(א) כתוב (דברים ב' כ"ח-כ"ט) "אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי וכו' כאשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער". מכאן שמואבים נתנו להם לחם ומים.

(ב) לעמונים לכאורה לא היתה הזדמנות לספק לבני ישראל לחם ומים כי ישראל לא עברו בגבולם עד שבאו לערבות מואב.

(ג) לא כתוב בתורה שעמונים שכרו את בלעם.

(ד) מאחר ומואביות הכשילו את ישראל בבעל פעור, מדוע הותרו לבוא בקהל? לעומת זאת מדייניות הושמדו.

לגבי שאלה א' אבן עזרא כתב "ורבים אמרו הם לא קדמו רק ישראל קנו מהם". ולפי דעתי מואבים באו עם לחם ומים בעלמון דבלתימה בכ"ד אלול בשבת (ראה חשבון זמן בפרק א.1) והציעו למכור לישראל כדי להכשיל אותם. וכמובן בני ישראל לא קנו. ולא יתכן שמכרו להם בדיבון גד כי שם חששו שבני ישראל יכנסו דרך נחל זרד (הוא ואדי חסה של היום). ומואבים חזרו על הדבר כאשר פתחו שוק בגבול מזרחי של מחנה ישראל בשבת. וכן עשו בני עשו בקדש צין בי"ז אלול כאשר בני ישראל חנו שם בשבת. ולכן למחרת ביום ראשון בבוקר בני ישראל התלוננו "אין לחם ואין מים" כי לא קנו

בשבת. אבל בני עשו כן מכרו להם בהמשך בקטע צלמנה-פונן. ועל זה מדבר הפסוק "אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם" (דברים ב' ו'). הטענה נגד מואבים היא על זה שלא הביאו לישראל לחם ומים בחינם בשבת, או לפחות בכסף ערב שבת. גם נשים יכלו להביא לחם לנשים ישראליות ערב שבת כמו שכתוב ביבמות (עו ע"ב).

לגבי שאלה ב': היתה לעמונים הזדמנות לספק לישראל לחם ומים כאשר אנשי צבא הגיעו למחנים אחרי שהיכו את סיחון ביהץ (ראה פרק א.1). אבל לנשים עמוניות לא היה שום חיוב להביא מזון לגברים.

לגבי שאלה ג': כתוב בספרי (במדבר פרשת בלק פיסקא קלא) "באו וישבו להם בשיטים במקום השטות באותה שעה עמדו עמונים ומואבים ובנו להם קילין מבית הישימות ועד הר השלג והושיבו שם נשים מוכרות כל מיני כסנין וכו'". לפי ספרי עמונים היו שותפים עם מואבים. וכנראה גברים בנו את הקילין כי אין דרך אשה לבנות. ויתכן שגם עמוניות זנו עם ישראל, כגון עמוניות ישבו בצד צפון שהוא תחום עמון ומואביות בצד דרום שהוא תחום מואב. והכתוב חסך את הבושה מעמוניות בזכות צניעות של הבת הצעירה של לוט. ומאחר ועמונים השתמשו בעצת בלעם, אז מן הסתם שלמו לו כאשר בא לגבות שכרו. בסוף שכר זה נפל לידי חלוצי צבא כאשר הרגו את בלעם ונתרם למשכן.

לגבי שאלה ד': לפי תיאור שלנו נשים מואביות (וכן עמוניות) היו זונות מקצועיות ולא נשים סתם כי רק זונה תסכים להיבעל לשמנה גברים אחד אחרי שני. לכן אצל מואביות לא היתה השחתת מידות כללית. אבל גברים אשר יזמו את הדבר (וכנראה שלמו לזונות אלו) נושאים באחריות מלאה. ולמרות שמדיינים ומדייניות הושמדו, בנות מדייניות מתחת לגיל 3 חלקם התגיירו. ואלו שהפכו לשפחות זכו בסוף שצאצאיהן התגיירו. כלשכן מואביות ועמוניות הותרו לבוא בקהל. וגם למואבים ועמונים יש דרך לבוא אל קהל ה'. אם הם מוכרים את עצמם להיות עבדים כנעניים, אז במידה ואדון ישחרר אותם הם יהפכו לישראלים.

ה. עמון ומואב טיהרו בסיחון (חולין ס' ע"ב)

סוגיה זאת מאד חשובה להבנת דברים אשר התרחשו שם בהמשך. נביא את הגמרא בשלמות: "כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו' מאי נפקא מינה? דאמר להו הקדוש ברוך הוא לישראל, אל תצר את מואב, אמר הקדוש ברוך הוא: ליתי סיחון - ליפוק ממואב, וליתו ישראל - וליפוקו מסיחון; והיינו דאמר רב פפא: עמון ומואב טיהרו בסיחון". מתי היתה מלחמה זאת? כתוב "והוא (סיחון) נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן". מיהו מלך מואב הראשון? זה שקדם לבלק! (כך כתבו דעת זקנים מבעלי התוספות וכן כתב רמב"ן). ומתי מינו את בלק למלך? פירש רש"י על הפסוק "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא" - "לא היה ראוי למלכות מנסיכי מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה". מכאן שמלחמה של סיחון במואב היתה ממש סמוכה למפלת סיחון ביד ישראל.

והנה גמרא (ר"ה ג' ע"א) מגלה דבר מפתיע: "תנא: הוא סיחון, הוא ערד, הוא כנען, סיחון - שדומה לסייח במדבר, כנען - על שם מלכותו, ומה שמו - ערד שמו. איכא דאמרי: ערד - שדומה לערוד במדבר, כנען - על שם מלכותו, ומה שמו - סיחון שמו". הרי מלך ערד הוא מלך עמלקי והוא שינה את לשונו לדבר בלשון כנען כמו שכתב רש"י במדבר כ"א א'. והוא נלחם עם ישראל בהר ההר. ואיך הוא

הגיע לערבות מואב לכבוש את ארץ מואב ועמון? אנחנו צריכים לצרף עוד רש"י תמוה על הפסוק "ויאמר מואב אל זקני מדיין" (במדבר כ"ב ד'). כתב שם רש"י "הלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר (בראשית לו) המכה את מדין בשדה מואב שבאו מדין על מואב למלחמה". הפסוק "המכה מדין בשדה מואב" נאמר על הדד בן בדד מלך אדום. דבר זה התרחש סמוך למלחמת סיחון, אחרת אין טעם מדוע תורה מזכירה אירוע זה כאן. מאחר וסיחון הוא מלך של עמלק ועמלק הוא חלק של אדום אז בהכרח הדד בן בדד הוא סיחון.

סיחון לא היה אדומי, וכן כל מלכי אדום לא היו אדומים אלא באו ממקומות שונים. לכן אצל כל אחד כתוב שם עירו. (**הערה 10**: כתוב בנידה ס"א ע"א "סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הווי". ואיך סיחון שרד במבול? כתב רבינו בחיי (בסוף פרשת חקת): "וראיתי במדרש: סיחון ועוג בני שמחזאל היו שהיה מבני האלהים ושמחזאל בא על אשתו של חם סמוך לכניסתה לתיבה וסיחון נולד בתיבה. ולכך שימש חם בתיבה כדי לחפות על אשתו"). והוא היה משנה את זהותו ושמו וכן עמלק היה משנה זהותו מעמלקי לכנעני (ראה רש"י על הפסוק במדבר כ"א א'). ואדומים שמו אותו מלך עליהם כדי שימנע כניסה של ישראל לארץ דרך הר ההר. ואחר כך מואבים פנו אליו כדי שימנע את כניסת ישראל דרך ערבות מואב.

ומדוע הוכו המדיינים שם? למדיינים היתה דרך מסחר מגלעד לאורך ירדן עד ערבות מואב ומשם מזרחה ליהץ ומשם דרומה בדרך בו הלכו בני ישראל. וראה מה שכתבתי במאמר על [פרשת ויצא](#) בעמ' 36 בהערה. והם התיישבו מזרחה מגבול מואב ודרומה מיהץ עד הרי העברים. אולי מואבים חששו שמדיינים בהיותם מחותנים עם משה דרך יתרו, יתנו לישראל לעבור בדרך זאת. לכן הם פנו אל סיחון שיגרש את מדיינים מערבות מואב. אבל סיחון לא הסתפק בכך אלא כבש את כל תחום מואב צפונה מים המלח. וגם כבש תחום עמון מערבות מואב עד מחנים. מכאן נלמד שעמון היו שותפים בעצה זאת עם מואבים. ויש כאן כפיות טובה נוראית שאברהם סיכן את עצמו ונלחם עם ארבעה מלכים כדי לשחרר את לוט והם שילמו רעה תחת טובה לבניו. לכן נגזר עליהם לא לבוא בקהל ה'. ובדין הם הפסידו את חבל ארץ זאת לטובת ישראל אשר הפריד בין עמון ומואב לתמיד. לכן דימו את כבוש של ישראל "כלחך השור את ירק השדה" שעוקר את הכל מן השורש (כמו שכתבו שפתי חכמים שם). וזאת הסיבה למלחמות של עמון ומואב בישראל משך כל ההיסטוריה.

מלחמה בסיחון היתה תחילת תשלום הנדר אשר נדרו ישראל כמו שכתוב "וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם" (במדבר כ"א ב'). והיא לא היתה [בשדה עמלקי](#) הסמוך לקדש צין ולהר ההר. וראה מה שכתבנו עליו במאמר על [מלחמת ארבע המלכים](#) פרק ב'. וסוף תשלום הנדר בעמלק בשדה עמלקי היה אחרי מות יהושע כמו שכתוב בשופטים א' י"ז "וילך יהודה את שמעון אחיו ויכו את הכנעני יושב צפת ויחרימו אותה ויקרא את שם העיר חרמה".

כתבנו בתחילת פרק א. 1 שבני ישראל בדרכם מהר ההר לסובב את ארץ אדום, עברו את קדש צין וחשבו שיותר להם שם לכבוש את שדה עמלקי ולהיכנס לארץ בקו קדש צין-מעלה עקרבים בדרך בה נכנסו ארבעה המלכים. אבל באותו זמן סיחון כבש את מקום הכניסה לארץ ממזרח והכשיר אותו לכניסת ישראל. מתברר ששטח שדה עמלקי שוה לשטח ארץ סיחון! (אין כאן מקום לעריכת חשבון זה). לכן בני ישראל קיבלו פיצוי על כך שנמנע מהם לעת עתה לכבוש את שדה עמלקי. אבל גבול פרשת מסעי עובר בקו ישר ממעלה עקרבים לקדש צין וכולל את שדה עמלקי.

ט. חשבון זמן כבוש סיחון

איך סיחון הספיק לכבוש את מואב ועמון לפני שבני ישראל הגיעו לשם? בפרט, הוא כבש את חשבון בעזרת בלעם כמו שכתב רש"י על הפסוק "על כן יאמרו המשלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון". ומהלך מחשבון עד חרן בה ישב בלעם הוא 16 יום, 32 יום לשני כיוונים. מתברר שיש כאן לוח זמנים מצומצם אשר לא משאיר ספק.

כתבנו בפרק א.1 שבני ישראל ברחו מהר ההר בב' אב שבע מסעות עד מוסרות והגיעו לשם בח' אב בערב ושם נלחמו נגד עמלק שרדף אחריהם. ומתוך סדר מסעות התברר שמסרות היא רפידים. על כן מלחמה נגד עמלק שם היתה תשלום מלחמה נגד עמלק באותו מקום לפני כ-39 שנה. וגם מעפילים ברחו בדרך הזאת החל מט' באב 38 שנה לפני כן והוכו ע"י עמלק. למחרת ט' אב התחיל בכי של בני ישראל שם ואילו סיחון התחיל לחזור אל מקומו בהר ההר דרך אילת (חניה עברונה). באותו זמן מואבים ועמונים הבינו שאחרי שבני ישראל לא הצליחו להיכנס לארץ דרך הר ההר, הם ינסו להיכנס ממזרח. לכן הם שלחו משלחת אל סיחון. נזכיר שמרחק ממסרות עד אילת (של היום) הוא 4 ימים וכן מרחק לשם מדבון גד. אם נניח שמשלחת זאת יצאה מדבון גד בצד דרומי של מואב בט' באב אז הם פגשו את סיחון בי"ב אב בערב.

משם הם הלכו ביחד במסלול בני ישראל דרך חניות פונן, אבת, עיי העברים, דיבן גד, עלמן דבלתימה, הרי העברים, ערבות מואב, דרך שבעה ימים. לכן הגיעו לערבות מואב בי"ט אב בערב. למחרת כ' אב סיחון היכה את מדיין בערבות מואב והתחיל להתפשט משם צפון-מזרחה עד מחנים ומזרחה עד חשבון. ואז הוא דרש ממואבים שיתנו לו חשבון- עיר מבוצרת מאד כדי לעצור שם את בני ישראל. אבל מואבים סרבו. ולסיחון לא היתה יכולת לכבוש את חשבון. לכן הוא שלח לבקש עזרת בלעם. ויתכן שבלק נתן לו עצה זאת כי באותו זמן מדיינים אשר הוכו ע"י סיחון לבקשת מואב, נעשו שונאי מואב ובעלי ברית של סיחון. לכן ביהושע י"ג כ"א חמשה נשיאי מדין נקראים נסיכי סיחון. בכ"א אב שליחי סיחון יצאו לדרך מסביבות חשבון. אלו חזרו לחשבון עם בלעם כעבור 32 יום בכ"ב אלול בערב (באב יש שלשים יום).

בכ"ג אלול בעזרת בלעם סיחון כבש את חשבון ולמחרת כ"ד כבש את כל תחום מואב עד ארנון. נזכיר שלפי חשבון הזמנים בפרק א.1 בני ישראל חנו בשבת כ"ד אלול בעלמון דבלתימה ובכ"ב אלול בערב חנו בדיבון גד. למחרת בכ"ג אלו הם עברו את נחל זרד. כאן היתה להם אפשרות להיכנס לארץ דרך שטח של מואב אל צוער שהיא עיר בנחלת ישראל מזרוע לים המלח. אבל מואבים סרבו לתת להם רשות מעבר. יתר על כן, מכאן הם שלחו משלחת אל סיחון. לכן מואבים הפסידו באותו יום כ"ג אלול את בירתם חשבון. ועל זה שלמחרת בשבת בקשו להכשיל את ישראל במשא ומתן, הפסידו באותו יום את ארצם עד ארנון.

בהקשר לכך נסביר את הפסוק התמוה בדברים ב' י"ד "והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה וכו'". הרי שלשים ושמנה שנה תמו בט' באב שנת 2488 והם עברו את נחל זרד בכ"ג אלול אותה שנה! אלא יש כאן תוכחה נסתרת. הם נסעו מהר ההר בט"ז אלול ועברו את נחל זרד בכ"ג, כעבור 7 ימים. אלמלא ברחו מפני עמלק מהר ההר בב' אב והיו מתחילים באותו יום לסובב את ארץ אדום ומואב אז היו עוברים את נחל זרד בט' באב.

בינתים סיחון בכ"ד אלול בערב שם מארב במערות שמעל נחל ארנון כדי לתקוף משם ישראל למחרת. אבל בני ישראל עברו שם בלילה ולפני כן נחל ארנון נסגר ומחץ חצי צבא של סיחון. כל זה סיחון לא ידע. אבל למחרת כ"ה אלול בערב כאשר שליחים של משה הגיעו אל סיחון לחשבון, הוא הבין שבני ישראל עברו את נחל ארנון בלילה ועדיין היה בטוח שחצי צבא שלו חיי קים והם נמצאים בעורף של ישראל. והוא לא העלה בדעתו שקרה נס אדיר כזה. את ההמשך תיארונו בפרק א.1. כאן רק נוסף, שמאחר וסיחון היה בטוח שחצי צבא שלו נמצא בעורף ישראל, הוא לא פחד לצאת מחשבון לקראת חצי צבא של ישראל.

ויש כאן קושיה גדולה. לפי דברנו רק צבא של סיחון נכנס לשטח מואב ועמון וכבש אותו. ואיך נקיים את הפסוק "ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף לא השארנו שריד" (דברים ב' ל"ד)? וי"ל שתוך 32 יום שסיחון חכה להגעת בלעם, הוא העביר חלק של אוכלוסייה שלו משדה עמלקי לתחום שכבש. אבל תחום מואב דרומה מחשבון לא אוכלס כי הוא נכבש רק בכ"ד אלול, יום לפני שישראל הגיעו אליו. לכן כתוב "ונירם אבד חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא". ופרש"י "השימונם עד נפח".

ועוד קושיה. לפי דברנו מלחמה נגד סיחון היתה בעצם מלחמת עמלק. ואיך בני ישראל נהנו משללה כמו שכתוב "רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו" (דברים ב' ל"ה). ויש לומר ששלל הזה היה שייך למואבים וסיחון לא זכה בו בדין. ויש כאן סתירה. מצד אחד עמון ומואב טיהרו בסיחון כי אחרי שהוא כבש אותם נחשבת לארצו ומאידך במטלטלין לא זכה. וי"ל שעל ירושת הארץ היה צווי מפורש של ה' "החל רש לרשת את ארצו" ומואבים ועמונים הפסידו אותה לא בגלל כבוש של סיחון- זאת היתה רק אמתלה, אלא משום שהם הזמינו את סיחון לשם כדי למנוע את כניסת ישראל. וממלא כל הארץ הזאת שייכת לאברהם והוא זכה בה אחרי שניצח את ארבעת המלכים. ובכל זאת היה בזה פגם שהיו צריכים להקדיש שללם לגבוה כמו שפירש רש"י על הפסוק "והחרמתי את עריהם" (במדבר כ"א ב'). ובמקום זה היה מזומן להם שלל של עוג. ונראה לי שמזה צמח חטא בבעל פעור וחטאו של עכן ונדחה בנין בית המקדש.

י. אורך של שוק של מואבים ומקומו של ראש פעור

בפרק זה נשלים את החשבונות הגיאוגרפיים הקשורים למעשה בעל פעור. גבול מזרחי של הארץ מהרי העברים עד יהץ הוגדר במאמר [מסעות](#) במסע 42. לפי הגדרה זאת מהר העברים נסעו צפונה עד קו רוחב של גבול דרומי של מחנה ישראל ומשם בקו ישר לחצר עינן א' עד יהץ בקו רוחב מרכז מחנה ישראל בערבות מואב. מרכז מחנה ישראל נמצא בגבול מזרחי של תרומה, 37.5 מיל מזרחה ממרכז הר הבית העתידי אשר נמצא 286 אמות מזרחה ממרכז ק"ק. מאידך, מרכז המחנה נמצא על ציר הבית אשר יוצא ממרכז ק"ק בכיוון 6.1975 מעלות צפונה ממזרח. מקומו של חצר עינן א' מוסבר במאמר על [גבולות יחזקאל](#) בעמ' 2. נזכיר שלפי הגדרת החניות, קו רוחב של עלמון דבליה שוה לקו רוחב של גבול דרומי של תרומה, 60 מיל דרומה מקו רוחב של ק"ק. הרי העברים נמצאת בדיוק 40 מיל צפונה מעלמון דבלתימה, או 20 מיל דרומה מקו רוחב של ק"ק. הדבר היחידי שיש לגביו קצת אי וודאות זהו קו אורך של הרי העברים. קו אורך זה נקבע כך שאורך המסלול מהרי העברים עד יהץ ומשם מערבה למרכז מחנה ישראל יהיה בדיוק 40 מיל. התברר ע"י חישוב במחשב שאורך הקטע מאמצע גבול מזרחי של המחנה עד יהץ שוה 19600.0 אמות (של 51 ס"מ).

בפרק א.4 עשינו חשבון ש-157200 חוטאים בבעל פעור הסתדרו בשני תורים כאשר בכל תור 9825 שורות של 8 אנשים כנגד 9825 אוהלים ברוחב 2 אמות בדרום וכן בצפון. לכן אורך של השוק היה 19650 אמות. מספר זה גדול ב-50 אמות בדיוק ממרחק מחושב משיטים עד גבול מזרחי של הארץ. חמישים אמות זהו מספר בסיסי, כגון רוחב חצר המשכן ומרחק בין פתח החצר לפתח המשכן. בהר הבית העתידי של 3000 על 3000 אמה יהיה מגרש ברוחב 50 אמה מחוצה לו. אולי מעבר לגבול המסעות יש להוסיף מגרש של 50 אמה. ואז 25 אוהלים החסרים מכאן ומכאן עמדו ב-50 אמות אלה. יתכן גם שמרחק 40 מיל מהרי העברים נמדד עד פתח חצר המשכן וגבול מזרחי של תרומה עובר דרך פתח החצר המשכן. אבל מרכז המחנה היה בפתח המשכן. ואז מקום השיטים יזוז 50 אמות מערבה ומרחק ממנו עד יהץ יהיה בדיוק 19650 אמות.

כתוב ספרי (במדבר פרשת בלק פסקא קלא) "באו וישבו להם בשיטים במקום השטות באותה שעה עמדו עמונים ומואבים ובנו להם קילין מבית הישימות ועד הר השלג כו". בית הישימות נמצא בגבול מערבי של מחנה ישראל. הר השלג זהו הר חרמון. מהו פשר של מילים אלה? לפי חשבוננו יהץ נ.צ. 31.815633 / 35.811026 (קואורדינטות GPS). בקו אורך זה ובקו רוחב 33.351719 כ-171.4 ק"מ יותר צפונה נמצאת פסגה דרומית של רכס חרמון גובה 2355 מ'. זאת פסגה מקומית אשר נמשכת כ-120 מ' מערבה. בהמשך צפון-מזרחה הרכס מגיע לשיא גובה 2807 מ' (נ.צ. 33.416241 / 35.857054). בחרמון ישראלי ישנה נקודה הנקראת "תצפית השלגים" גובה 2210 מ' (נ.צ. 33.315337 / 35.809307) כמעט קו אורך של יהץ. לכן נראה שהר השלג בא לסמן את קו אורך של קצה מזרחי של השוק. מאידך, בית הישימות בא לסמן את קו אורך של גבול מערבי של השוק. והרי השוק התחיל משיטים, 12 מיל מזרחה יותר! וי"ל שבני ישראל אשר קנו את בגדי פשתן בהקפה, שלמו עבורם בכסף למדיניות בתוך אוהלים שלהם אשר נמשכו עד גבול מערבי של המחנה. לכן אפשר לומר שהשוק נמשך עד בית הישימות.

לפי חשבוננו בני ישראל עבדו לפעור לאורך ציר מזרח-מערב מיהץ עד שיטים. לכן יש לחפש את ראש פעור על קו זה סמוך ליהץ. כתוב "ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקפה על פני הישימן" (במדבר כ"ג כ"ח). לכן מראש פעור אפשר לראות את אמצע גבול מערבי של מחנה ישראל. סימנו בתור ראש פעור נקודה בגובה 850 מ' מעל פני הים נ.צ. 31.815633 / 35.807976. זהו שיא גובה על הציר. מזרחה משם הציר יורד לגיא לגובה 838 נ.צ. 31.815629 / 35.809868. ומשם הציר מתחיל לעלות עד 853 מ' ביהץ וממשיך לעלות עד שיא גובה 895. נקרא לו ראש פסגה נ.צ. 31.815630 / 35.814717. מתברר שמראש פעור ומראש פסגה אפשר לראות את מרכז המחנה ומערבה עד ישימון וכן צפונה. אבל בין ראש פעור עד ראש פסגה לא נתן לראות את הישימון.

אפשר לנחש היכן קבור משה. כתוב "ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור וכו'" (דברים ל"ד ו'). בין ראש הפסגה לראש פעור ישנו גיא אשר יורד מערבה ומתלכד עם גיא אשר יורד מראש הפסגה ועם גיא אשר יורד מתל חסבון. בסוף הגיא מגיע למרכז המחנה. אולי משה קבור בנקודת גובה 838 שהזכרנו לעיל. מאידך כתוב שמה מת בראש הפסגה. וכבר תירצו בירושלמי סוטה א' י' שמה מת בנחלת ראובן ונקבר בנחלת גד (זמן ומקום קבורתו של משה זהו נושא למאמר נפרד).